

ਚਾਚਾ

ਚਾਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਬਾਪੂ ਕੋਲੋਂ ਵਧੀ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਚਾਚਾ ਹੀ ਆਖਦੇ ਸਾਂ। ਕਾਰਨ ਖੌਰੇ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਤੀਕਰ ਕਵਾਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਬਚੇਰਾ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਵਣੀਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬੋੜੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਅਸਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਘਰ ਕਈ ਕਈ ਧੀਆਂ ਤੇ ਨੂਹਾਂ ਸਨ ਫਿਰ ਕਾਲ ਕਾਹਦਾ ਹੋਇਆ। ਚਾਚੇ ਦੀ ਭੂਆ ਨੇ ਵੀ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਸਾਕ ਤੇ ਇਕ ਬੁਰਿਆਰ ਕੁੜੀ ਦਾ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਚਾਚਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਜੈਂਬੂ ਨੂੰ ਜੁਤਾਆਂ ਮਾਰ ਬੈਠਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗਲ ਜਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਕਿ ਚਾਚਾ ਤੇ ਖੱਬੀ ਅੱਖੋਂ ਪੱਘਰਾ ਕੇ ਵਾਂਹਦਾ ਹੈ। ਗਲ ਸੱਚੀ ਸੀ, ਸੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲ ਸਾਕੋਂ ਮੁਕਰ ਗਏ। “ਕੰਮ ਤੇ ਚੌੜ ਕੀਤਾ ਸੋਹਰੇ ਜੈਂਬੂ ਨੇ ਹੋਰ ਸਵਾਨੀਆਂ ਘਟ ਵਧ ਕੀ ਹੋਣੀਆਂ ਨੇ” ਚਾਚਾ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਜੈਂਬੂ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੈਂਬੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਜਰੇ ਵਢ ਵਿਚੋਂ ਚਾਚੇ ਦੀਆਂ ਮਝੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਟੋ ਮਾਰਕੇ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਚਾਚਾ ਜੈਂਬੂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਦਾ ਤਾਂ

ਮੱਝੀਂ ਭੁਖੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ । ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮੱਝੀਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਉਸ
 ਨੂੰ ਕੋਵਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ੬੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ
 ਵੀ ਲਗਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਟੋਰੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ । ਉਹ ਧੰਮੀ ਵਲੋਂ
 ਉਠਵਾ ਤੇ ਲਿਆਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪੱਠੇ ਪਾਂਦਾ
 ਤੇ ਫਿਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਨਾਲ ਚੋ ਕੇ ਪਿੱਤਲ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਣਾ ਦੋਹਨਾਂ
 ਦੁਧ ਦਾ ਭਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਪਾਇਆਂ ਸਿਰ ਤੇ ਧਰੀ ਧਰੀ ਮਰੱਬਿਓਂ
 ਘਰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ । ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਦੋ ਪਰੋਂਠੇ ਖਾ ਕੇ ਤੇ ਦੋ
 ਤਿੰਨ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਉਹ ਫਿਰ ਮਰੱਬੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਝੀਂ ਛੇੜ ਲਿਜਾਂਦਾ ਤੇ
 ਦਿਨ ਭੁਬੇ ਮੰਡ ਲਿਆਉਂਦਾ । ਬਹੁਤੇ ਛੇੜ ਮੁੰਡੇ ਮੱਝੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ
 ਵਹੁਟੀਆਂ ਤੇ ਕੱਟੀਆਂ ਕੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਬਾਲ ਬਚਾ ਆਖਦੇ ਸਨ ।
 “ਬਾਲ ਸਿਹਾਂ ਤੇਰੀ ਇਕ ਵਹੁਟੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਕਿਤੇ ਲਤ ਨਹੀਂ
 ਲਗਣ ਦੇਂਦੀ ।” ਇਕ ਛੇੜ ਨੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮੱਝੀਂ ਨੂੰ ਬਾਲ ਸਿੰਘ
 ਦੀ ਮੱਝ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ । “ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ,
 ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਜੇ ਆਂਢਨਾਂ ਗਵਾਂਢਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਫਿਰੇ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪਿਓ
 ਨੇ ਓਹਨੂੰ ਘਰੋਂ ਥੋੜਾ ਕੱਢ ਛੁਡਨਾਂ ਏਂ ’ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ
 ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ।

ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਮੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚੀਂ ਮੁਚਾਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ
 ਹੀ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । “ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੂਹ ਚੂਹਾ ਲੜਦਾ
 ਏ?” ਚਾਚੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੁਛਿਆ ਤੇ ਬਗੈਰ ਉਸ
 ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੇ ਮੈਂ ਆਖ ਦਿਤਾ “ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਲੜਦਾ ਏ ।”
 ਪਰ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛੜ ਚੁਕ ਲਿਆ ਤੇ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਥੇ ਕੋੜੇ
 ਪਾਣੀ ਦੀ ਭੱਠੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਓਥੇ ਇਕ ਨਾਲ
 ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਇਕ ਵਡੀ ਦੇਗ ਤੇ ਦੂਜਾ ਇਕ ਗੜਵੇ ਵਿਚ ਬੰਦ
 ਸੀ, ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ : “ਲੈ ਕੰਨੂੰ ਐਸ ਨਾਲ ਤੇ ਬਸ

ਚੋਆ ਚੋਆ ਪਾਣੀ ਘੱਤੀ ਆ” ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਗੱਲ ਸੁਣਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ
 “ਮੈਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਚਾਚੀ ਇਕ ਵੇਰੀ ਚਲੇ ਮਸਿਆ, ਅੰਬਰਸਰ ਦੀ ।
 ਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਜੇ ਅੱਧ ਕੁ ਵਾਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਗਏ ਤੇ ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ
 ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗੀ ‘ਲੈ ਆ ਜ਼ਰਾ ਮੰਡਾ ਤੇ ਫੜ, ਮੇਰਾ
 ਤੇ ਬਾਂਹ ਵੀ ਆਕੜ ਗਈ ਏ ।’ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ‘ਚੁਕੀ ਆ ਸੂ ਖਾਂ ਅਗ੍ਹਾਂ
 ਮੈਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਾ ਜੰਮਿਆ ਇਹਨੂੰ ।’ ਇਹ ਗਲ ਕਰਕੇ ਚਾਚਾ
 ਆਪੇ ਹੀ ਹਸ ਪਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਸਣ ਲਗ
 ਪਿਆ । “ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾ ਸੂ ਪਈ ਜੇ ਮੂੰਡੇ ਨੇ ਮੂਤਰਿਆ ਤਾਂ
 ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ਗਵੀਚ ਜਾਣਗੇ ਹੋਰ ਬਾਂਹ ਤੇ ਕੀ ਥਕਨੀ ਸਾਂ ਸੂ ।”
 ਚਾਚੇ ਨੇ ਗਲ ਜੋੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਖਿਆ : “ਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪੜੇ ਤੇ
 ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਪਈ ਤੂੰ ਵੀ ਮਰਦਾਵੀ ਗਡੀ ਵਿਚ ਈ ਬਹਿ ਜਾ, ਦੋਵੇਂ
 ਰਲ ਕੇ ਗਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਚਲਾਂਗੇ । ਨਹੀਂ ਅਖੇ ਮੈਂ ਜਨਾਨੀ ਗਡੀ
 ਵਿਚ ਹੀ ਬਹਿਣਾ ਏਂ, ਮੈਨੂੰ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸੋਛਾ ਆਉਂਦੀ ਏ, ਮੈਂ
 ਆਖਿਆ ਚੰਗਾ । ਟਿਕਟਾਂ ਸਨ ਦੋਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ । ਜਾਂ ਮਾਛੀਕਿਆਂ ਦੇ
 ਟੇਸ਼ਨ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਟਿਕਟਾਂ
 ਵਾਲੀ ਮੇਮ ਵੇਹੜੀ ਫਿਰੇ । ਅਗੇ ਅਗੇ ਉਹ ਤੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਮੇਮ ਤੇ
 ਘੱਤੀ ਮੈਨੂੰ ਪਈਆਂ ਲਭਣ । ਮੇਮ ਤੇ ਆਖੇ ਤੁਮ ਹਮ ਕੇ ਜਲਤੀ
 ਟਿਕਟ ਦਿਖਲਾਓ ਤੇ ਚਾਚੀ ਸਤੂਰੀ ਬਤੂਰੀ ਕਦਾ ਐਧਰ ਜਾਏ ਤੇ
 ਕਦੀ ਓਧਰ । ਮੇਰੇ ਖਾਨੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਰਾ
 ਗਿੱਚੀ ਲਫਾ ਛਡਾਂ । ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਪਈ ਇਹ ਮੇਮਨੀ ਜਹੀ
 ਏਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਅਗ੍ਹਾਂ ਖਿਛਾਂਹ ਨਾ ਕਰ ਛੱਡੇ, ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਮੈਂ
 ਟਿਕਟਾਂ ਵਖਾਈਆਂ ਤੇ ਵਚਾਰੀ ਦੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋਈ ।” ਇਹ ਗਲ
 ਸੁਣਾ ਕੇ ਚਾਚਾ ਹੱਸਦਾ ਹੱਸਦਾ ਪਰ੍ਹਾਂ ਟੁਰ ਗਿਆ, ਇਹ ਵੇਖਣ ਪਈ
 ਕੋਈ ਪੁਲਸੀਆ ਹੀ ਨਾ ਆ ਫੜੇ । ਮੈਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਸ ਨਾਲ ਤੇ

ਪਾਣੀ ਪਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਫ ਠੰਡੀ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਤਰੇ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। “ਕਦੀ ਮਹੀਨੇ ਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਚਾਰ ਬੋਤਲਾਂ ਕਢੀ ਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਓਹਦੇ ਲਈ ਵੀ ਪਏ ਕਮਾਦਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਲੁਕ ਕੇ ਭਠੀਆਂ ਬਣਾਈਏ। ਨਿਕਲੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਜਟ ਦੀ ਹਵੇਲਾ ਵਿਚ ਈ, ਉਂਜ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉੜੰਗੇ ਹੀ ਜਾਈਏ। ਪਰ ਸਮਝ ਤੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰਹੀ ਏ ਐਣੋਂ ਪਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਂੜ ਕਾਹਦੀ ਏ। ਆਪੇ ਚੀਜ਼ ਬਣਾਣੀ ਤੇ ਆਪੇ ਪੀਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਐਵੇਂ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਭਜ ਭਜ ਕੇ ਹਥੀਂ ਪਏ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।” ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਵਾਧੂ ਜਹੀ ਲਗੀ, ਜਦ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢ ਕੇ ਪੀਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। “ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੌਹਰੇ” ਚਾਚੇ ਨੇ ਫੇਰ ਵਹੁਟੀ ਵਾਲੀ ਲੜੀ ਜੋੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਖਿਆ—“ਓਥੇ ਭਲਵਾਨ ਇਕ ਪਰ ਚੰਗਾ ਫਿੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅੱਤ ਡਾਢੀ ਚਾਈ ਹੋਈ ਓਸ। ਮੇਰਾ ਸਾਲਾ ਆਖੇ ‘ਭਾਈਆ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਘੁਲ’ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ‘ਲੈ ਭਈ ਕੱਢ ਸੂ।’ ਭਲਵਾਨ ਤੇ ਕਦੀ ਐਧਰ ਦਾ ਮਾਰੇ ਤੇ ਕਦੀ ਐਧਰ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਪਈ ਯਾ ਪੀਰ ਚੁਪ ਸ਼ਾਹ ਹਾਨਤ ਨ ਆਵੇ ਸੌਹਰੇ ਘਰ। ਤਾਹੀਓਂ ਜੇ ਜਿਉਂ ਚੁਕਿਆ ਜੱਟ ਨੇ ਲਕੋਂ ਤੇ ਭਲਵਾਨ ਹੁਰੀਂ ਪਟੜੇ ਵਾਂਗ ਭੋਏਂ ਤੇ ਆ ਪਏ। ਤੇ ਚਾਚੀ ਤੇਰੀ ਨੂੰ ਆਉਣ ਘਰ ਵਧਾਈਆਂ ਈ ਵਧਾਈਆਂ”।

ਚਾਚੇ ਨੇ ਹਸਦੇ ਹਸਦੇ ਗੜਵਾ ਹਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਭਰਿਆ ਭਰਿਆ ਜਾਪਿਆ। ਗੁੜ ਸੱਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪੂਰੀ ਨਿਕਲ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਨਾਲ ਗੜਵੇ ਨਾਲੋਂ ਨਖੇੜ ਦਿਤੀ। ‘ਲੈ ਕੰਨੂੰ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ ਭੱਠੀ ਵਿਚੋਂ ਅੱਜ ਬੁਝਾ ਦੇ।’ ਮੇਰੇ ਜੰਮਣ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕੰਦਨ ਸਿੰਘ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ਬੇਬੇ

ਨੇ ਏਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਚਾਚੇ ਦਾ ਕੁਝ ਤਜਰਬਾ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਈ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਏਸ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਓਹੀ ਨਾਂ ਸਦਦਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨੋਂ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਅੱਗ ਬੁਝਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਵਡੀ ਦੇਗ ਚੁਕ ਕੇ ਨਾਲ ਦੇ ਛਪੜ ਵਿਚ ਰੋਹੜ ਦਿਤੀ ਤੇ ਖਾਲੀ ਦੇਗ ਲਿਜਾਕੇ ਜਵਾਰ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਦਿਤੀ।

ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ। ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਜਲਸਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਚਾਚੇ ਵੀ ਜਾਣ ਦੀ ਮਲਾਹ ਕੀਤੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਟ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਿਲ ਪਿਆ ਤੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਉਸ ਨੇ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ। “ਵਾਹਰ ਜੀ ਕੀ” ਚਾਚੇ ਨੇ ਫਤਹ ਪਰਤਾਈ। “ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨੋਂ ਰਹੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਰਤ ਪਾ ਲਈ ਏ। ਜਲਸੇ ਤੇ ਜਲਸਾ ਚਾੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਰੋਜ਼ ਪਠੇ ਦਥੇ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹੀਦਾ ਏ।” ਉਸ ਜਟ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਖਿਝ ਕੇ ਆਖਿਆ। “ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਲੀਰ ਟਾਕੀ ਦਾ ਖਰਚ ਵੀ ਵੇਰ ਵਧ ਗਿਆ ਏ। ਮੈਂ ਤੇ ਆਹਨਾਂ ਇਹ ਖਦਰ ਪਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਏ, ਜ ਜਨਾਨੀਆਂ ਮੰਨਣ ਤੇ”। ਚਾਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟਬਰ ਦਾਰ ਦਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਆਖਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਏਸ ਗਲ ਤੇ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾ ਹੋਈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਨਿਕੇ ਹੁੰਦੇ ਈ ਫਰਜ਼ੀ ਚਾਚੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਗਲਾਂ ਯਾਦ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਉਸ ਜੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਆਉਣ ਲਾਗਿਆਂ ਉਸ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਚਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਰਿਓੜੀਆਂ ਲਈਆਂ, “ਐਥੇ ਮੇਰੇ ਪਲੇ ਵੀ ਬੰਨੀ ਓਏ ਚਵਾਨੀ ਦੀਆਂ, ਐਵੇਂ ਅੰਵਾਨੇ ਰੋ ਰੋ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਪਏ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੇ” ਚਾਚੇ ਨੇ ਹਟੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਵਾਨੀ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਘਰ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਮਗਰੋਂ ਜਾਂਬੂ ਰਲ ਪਿਆ। “ਬਾਲ ਸਿਹਾਂ ਤੇਰਾ ਨ ਰੰਨ ਨ ਕੰਨ ਤੇ ਆਹ ਰਿਓੜੀਆਂ ਕਿਏ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਨਾ ਏ।” ਜੈਂਬੂ ਨੇ ਤਾਹਨਾ ਮਾਰਿਆ। ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਮਾਨੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਛੁਰੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਪਿਛਾਂਹ ਭੋਂ ਕ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚਪੇੜ ਜੈਂਬੂ ਨੂੰ ਮਾਰੀ। ਜੈਂਬੂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਡਾਂਗ ਸੀ, ਉਸ ਚਾਚੇ ਦੀਆਂ ਮੋਰਾਂ ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿਤ। ਮੈਥੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਗਰ ਉਗਰ ਕੇ ਦੋ ਖਾਗਾਂ ਜੈਂਬੂ ਨੂੰ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਜੈਂਬੂ ਹੇਠ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਦੋ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਭਜ ਗਏ। ਮੈਂ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਭਜ ਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੂਆ ਚੁੰਘਾਣ ਲਈ ਮੰਝ ਦੇ ਕੇ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਈ।

ਤਿੰਨ ਚਰ ਵਾਰੁਆਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਕਈ ਕਵੇਵਾਂ ਪਰੇਟਾਂ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕਈ ਲਾਮਾਂ ਲੜ ਕੇ ਛੁਟੀ ਘਰ ਆਇਆ। ਚਾਚਾ ਬਹੁਤ ਬੀਮਾਰ ਸੀ। ਬੂਹੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਚੇ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ। ਉਸ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਜੋ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ‘ਜੇ ਆਸੇ ਦਾ ਨਿਕਾ ਛੋਹਰ ਏ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਉਣ ਵਿਓ ਸੁ. ਪੰਡਤ ਜੀ’ ਚਾਚੇ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਹੀ ਆਖਿਆ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁਛਿਆ। “ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਡਾਢੀ ਹੋ ਗਈ ਏ ਤੇ ਫਿਡ ਵਿਚ ਪੀੜ ਵੀ ਵਰ ਏ। ਕਾਈ ਵਿਸਕਾ ਨਹੀਓਂ ਲਿਆਂਦੀ ਫੌਜ ਵਰੋਂ। ਏਨਾਂ ਭਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤੱਤੀਆਂ ਤੱਤੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਬੀ ਚਾ ਛਡਿਆ ਏ ਮੋਰਾ”। ਮੈਂ ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਵਿਸਕੀ ਲਿਆ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੌਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀਓਂ ਮੈਂ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹ ਡਕ ਡਕ ਕਰਦਾ ਪੀ ਗਿਆ। ਮੁਛਾਂ ਵਿਚੋਂ ਓਹੋ ਪੁਰਾਣੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਓਹੋ ਜਵਾਨੀ। ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਬਹਿੰਗਿਆ “ਤੂੰ ਮੋਰਾ ਪੁਤਰ ਏਂ ਕੰਨੂੰ” ਚਾਚੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਕ ਆਖਿਆ। “ਆਹੋ ਚਾਚਾ” ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ

ਨਿਕਲ ਗਿਆ। “ਕਾਈ ਚਾਚੀ ਤੇ ਫੜੀ ਆਵੇਂ ਆ ਮੈਰੇ ਲਈ ਓਥੋਂ।
ਧਕੋ ਧਕੀ ਗਡੀ ਵਿਚ ਸੁਟ ਲਿਆਉਂਦੇ; ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁਛਦਾ ਏ।”

“ਹੁਣ ਆਇਆ ਤੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ ਚਾਚਾ”

“ਆਖੀਂ ਹਮ ਤੁਮਕੋ ਓਥੇ ਬਾਰ ਮੇਂ ਬਹੁਤਾ ਆਰਾਮ
ਦੇਵੇਗਾ ”।